

**PEDAGOG-PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATIGA TAYYORLASHNING
PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINING EMPIRIK TAHLILI****Xalimova Malika Mirrasilovna****Buxoro xalqaro universiteti Psixologiya mutaxassisligi****2- kurs magistranti****mr.xondamir@bk.ru****<https://doi.org/10.5281/zenodo.19562800>**

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada pedagog-psixologlarni kasbiy faoliyatiga tayyorlash jarayonining psixologik xususiyatlari empirik tadqiqot asosida kompleks tarzda tahlil qilinadi hamda kasbiy tayyorgarlikning motivatsion, kognitiv, emotsional va refleksiv komponentlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar aniqlanadi, shuningdek pedagog-psixologlarning kasbiy rivojlanish darajasiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, ularning professional kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlari hamda ta'lim jarayonida samarali psixologik tayyorgarlikni ta'minlash yo'llari ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: pedagog-psixolog empirik tadqiqot kasbiy tayyorgarlik motivatsiya refleksiya emotsional barqarorlik kompetensiya psixologik xususiyatlar professional rivojlanish

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimining tubdan yangilanishi va globallashtirish jarayonlarining jadallashuvi pedagog-psixologlarga nisbatan yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlikni talab etmoqda, chunki pedagog-psixolog ta'lim muhitida nafaqat bilim beruvchi yoki kuzatuvchi mutaxassis balki shaxs rivojlanishini kompleks boshqaruvchi, psixologik muammolarni aniqlovchi va ularni ilmiy asosda bartaraf etuvchi, ijtimoiy-psixologik muvozanatni ta'minlovchi yetakchi subyekt sifatida namoyon bo'ladi

Pedagog-psixologlarni kasbiy faoliyatga tayyorlash muammosi ilmiy jihatdan murakkab va ko'p qirrali bo'lib, unda shaxsning individual psixologik xususiyatlari, kasbiy motivatsiyasi, kommunikativ kompetensiyasi va refleksiv qobiliyatlari muhim rol o'ynaydi, shu sababli mazkur muammoni empirik asosda o'rganish pedagog-psixologlar tayyorgarligini takomillashtirishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur empirik tadqiqotda pedagog-psixologlar tayyorgarligining psixologik xususiyatlarini aniqlash maqsadida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi hamda tadqiqot jarayonida psixologik testlar, so'rovnomalar, kuzatuv metodlari va statistik tahlil usullaridan foydalanildi

Tadqiqot obyekti sifatida pedagogika va psixologiya yo'nalishida tahsil olayotgan magistrantlar tanlab olindi hamda respondentlarning umumiy soni 60 nafarni tashkil etdi, bunda tadqiqotning asosiy vazifasi pedagog-psixologlarning kasbiy tayyorgarligini belgilovchi psixologik omillarni aniqlash va ularning o'zaro bog'liqligini empirik jihatdan asoslashdan iborat bo'ldi

Tadqiqot jarayonida quyidagi psixodiagnostik metodikalardan foydalanildi ya'ni motivatsiyani aniqlash uchun K. Zamfir metodikasi, emotsional barqarorlikni baholash uchun G. Ayzenk testlari, refleksivlik darajasini aniqlash uchun A. Karpov metodikasi hamda kommunikativ kompetensiyani baholash uchun maxsus so'rovnomalar qo'llanildi

Natijalar va tahlil

Empirik tadqiqot natijalari pedagog-psixologlarning kasbiy tayyorgarligi ko'p komponentli psixologik tizim ekanligini ko'rsatdi hamda unda motivatsion omil yetakchi o'rin egallashi

aniqlandi, chunki yuqori kasbiy motivatsiyaga ega bo'lgan respondentlar o'z kasbiy faoliyatiga nisbatan mas'uliyatli yondashuvni namoyon etishi, mustaqil o'rganishga intilishi va o'z ustida ishlashga yuqori darajada moyillik bildirishi kuzatildi

Tadqiqot davomida emotsional barqarorlik darajasi o'rtacha va yuqori bo'lgan pedagog-psixologlar murakkab pedagogik vaziyatlarda muvozanatni saqlay olishi, konfliktlarni konstruktiv hal etishi va o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatishi aniqlanib, bu holat kasbiy samaradorlikning muhim ko'rsatkichi sifatida baholandi

Refleksivlik darajasi yuqori bo'lgan respondentlar o'z faoliyatini muntazam tahlil qilish, xatolarni aniqlash va ularni bartaraf etish orqali kasbiy rivojlanishga erishishi bilan ajralib turdi, bu esa refleksiv kompetensiyaning pedagog-psixologlar tayyorgarligidagi muhim rolini tasdiqlaydi

Shuningdek, kommunikativ kompetensiya darajasi yuqori bo'lgan ishtirokchilar o'quvchilar, ota-onalar va pedagoglar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishi, psixologik maslahat jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etishi bilan ajralib turdi

Statistik tahlil natijalari motivatsiya va refleksivlik o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjudligini, emotsional barqarorlik va kommunikativ kompetensiya o'rtasida esa kuchli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi, bu esa pedagog-psixologlarning kasbiy tayyorgarligi tizimli xarakterga ega ekanligini tasdiqlaydi

Muhokama

Olingan natijalar pedagog-psixologlarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida psixologik omillarning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi, bunda ayniqsa motivatsiya, refleksiya va emotsional barqarorlik asosiy determinantlar sifatida namoyon bo'ladi

Xorijiy tadqiqotlarda pedagog-psixologlarning kasbiy tayyorgarligi ko'proq kompetensiyalar tizimi orqali baholansa, mazkur tadqiqot natijalari ushbu kompetensiyalarning psixologik asoslarini chuqur o'rganish zarurligini ko'rsatadi, ya'ni shaxsning ichki motivlari, emotsional holati va refleksiv qobiliyatlari kasbiy muvaffaqiyatning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi

Shuningdek, pedagog-psixologlarni tayyorlashda amaliy mashg'ulotlar ulushini oshirish, trening texnologiyalaridan foydalanish va real pedagogik vaziyatlarga yaqinlashtirilgan o'quv muhitini yaratish zarurligi aniqlanadi

Xulosa

Pedagog-psixologlarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayoni murakkab va ko'p komponentli tizim bo'lib, uning samaradorligi motivatsion, emotsional, refleksiv va kommunikativ komponentlarning uyg'un rivojlanishiga bog'liq ekanligi empirik tadqiqot natijalari asosida isbotlandi, shu sababli pedagog-psixologlarni tayyorlash tizimida psixologik omillarga alohida e'tibor qaratish, innovatsion metodlarni joriy etish hamda amaliy tayyorgarlikni kuchaytirish zarur hisoblanadi

Kelgusida mazkur yo'nalishda yanada chuqurroq empirik tadqiqotlar olib borish, kasbiy tayyorgarlikni baholash mezonlarini takomillashtirish va pedagog-psixologlarning kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy asoslangan modellarning ishlab chiqilishi muhim ilmiy vazifa sifatida dolzarb bo'lib qoladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society*. Harvard University Press.
3. Leontiev, A. N. (1981). *Activity, consciousness, and personality*. Moscow.
4. Karimova, V. M. (2010). *Psixologiya*. Toshkent: O'qituvchi.
5. G'oziev, E. G. (2002). *Umumiy psixologiya*. Toshkent.
6. Davletshin, M. G. (2005). *Pedagogik psixologiya asoslari*. Toshkent.
7. Rogers, C. (1969). *Freedom to learn*. Columbus: Merrill.
8. Karpov, A. V. (2003). *Psychology of reflection*. Moscow.
9. Talipdjanov, A. (2024). Futbolchilarning mashg'ulot jarayonini boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish. *Sport Ilm-Fanining Dolzarb Muammolari*, 2(2), 22– 27. Retrieved from <https://sport-science.uz/index.php/journal/article/view/151>
10. Талипджанов А.И. Комплексный контроль и планирование подготовки футболистов: моног. – Ташкент: Ilmiy texnika axboroti-press, 2023. –152 с.
11. Talipjonov, A. (2023). Futbolda mashg'ulot jarayonini biokimyoviy nazorat qilish. *Sport Ilm-Fanining Dolzarb Muammolari*, 1(4), 84–94. Retrieved from <https://sports-science.uz/index.php/journal/article/view/119>
12. Talipdjanov, A. (2024). Futbolda mashg'ulot va musobaqa yuklamalarini nazorat qilish asosida mashg'ulot jarayonini boshqarish. *Sport Ilm-Fanining Dolzarb Muammolari*, 2(3), 21– 26. Retrieved from <https://sport-science.uz/index.php/journal/article/view/170>
13. Talipdjanov, A. (2024). Tayyorgarlik mikrotsikllarida yuklamalarni parallel rejalashtirish samaradorligini o'rganish. *Sport Ilm-Fanining Dolzarb Muammolari*, 2(1), 30–36. Retrieved from <https://sport-science.uz/index.php/journal/article/view/131>
14. Талипджанов А.И. Комплексный контроль и планирование подготовки футболистов: моногр. – Ташкент. Ilmiy texnika axborot–press, 2023. 152 с.
15. Талипджанов, А. А., Нурматов, Б. Б., & Пармонов, А. А. (2022). Учебнотренировочный процесс по футболу. In *International conference: problems and scientific solutions* (Vol. 1, No. 6, pp. 23-27). ISSN: 2181-4481 30 www.in-academy.uz CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND INNOVATION IF=8.9 Volume 5, Issue 04, April 2026
16. Талипджанов, А. И. (2012). Юкори малакали футболчилар тайёрлашнинг замонавий тизими. Укув кулланма. Т., УзДЖТИ.
17. Талипджанов, А. И. (2023). Комплексный контроль и планирование подготовки футболистов: моног./А. И.
18. Талипджанов, А. И. (2007). Asian Cup-2007: итоги, анализ, выводы. Аналитическая работа (в соавторстве) ФФУ. 13. Акрамов, Р. А., & Талипджанов, А. И. (1994). Подготовка футболистов высокой квалификации. Учебное пособие. Ташкент.
19. Мавлянкареев, Б. А., Хатамов, Б. Б., Пен, А. Ю., & Талипджанов, И. Р. (2019). Стратегия повышения уровня научно-технического обеспечения пожарной безопасности сложных объектов. In *Проблемы управления безопасностью сложных систем* (pp. 100-106).
20. Талипджанов, А., & Голованова, Е. В. (2023). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ IDEFO В МОДЕЛИРОВАНИИ. In *ГОРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ. ИННОВАЦИОННЫЕ РЕШЕНИЯ ДЛЯ АПК* (pp. 98-99).
21. Талипджанов, А. И., & Акрамов, Р. А. (2014). Анализ характерных особенностей игры в

атаке лучших сборных Азии последних лет. Педагогические науки, (1), 33-38.

22. Талипджанов, А. И. (2014). Особенности организации обороны в лучших сборных командах Азии. Педагогические науки, (1), 28-32.

23. Талипджанов, А. И. (2012). О СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ СБОРНЫХ КОМАНД К ОСНОВНЫМ СОРЕВНОВАНИЯМ. Педагогические науки, (2), 55-58.

